

Bývalý minister obrany a poslanec za SDKÚ-DS Martin FEDOR dnes pracuje vo Výbore NR SR pre obranu a bezpečnosť. Po roku sme ho požiadali o jeho pohľad na vývoj v armáde. Zmenilo sa niečo? To si už prečítate v rozhovore, ktorý poskytol redaktorky Anne Komovej.

Čo sa zmenilo?

Keď sme pred rokom spolu robili rozhovor, hodnotili ste hrdosť na služby v ozbrojených silách i hrdosť verejnosti na príslušníkov ozbrojených síl ako nie veľmi dostatočnú. Ako to vidíte s odstupom času, zmenilo sa niečo?

Spomínal som predovšetkým, že nie je dobré, keď jeden predseda vlády znižuje kredit ozbrojených síl a ich príslušníkov nevhodnými poznámkami a komentármi. Nie je ani dobré, keď rozpočet ministerstva obrany slúži ako akási rezerva predsedu vlády, ktorou každoročne vykrýva najväčšie diery v hospodárení štátu, keď to práve uzná za vhodné. Ťažko sa pracuje v takej nežičlivej atmosfére, ťažko sa potom naplňajú dlhodobšie plány rozvoja a modernizácie ozbrojených síl. Súčasný premiér sa často negativisticky stavia k ministerstvu a jeho zamestnancom, čo sa odráža aj v kvalite vzťahu verejnosti k armáde. Úroveň regrutácie ako nevyhnutného predpokladu dopĺňania kvalitných ozbrojených síl stagnuje, nenaplnenosť útvarov sa prehlbuje. Výcvik sa až na niekoľko vybraných útvarov obmedzuje na minimum. Z toho vyplýva i vysoká miera skepsy profesionálnych vojakov v zmysel svojho povolania. Prítom hrdosť tých, čo si vybrali toto povolanie na to čo robia a hrdosť nás ostatných na kvalitnú armádu je nesmierne dôležitá. Vojaci musia cítiť, že majú spoločenskú podporu, že pôsobia v záujme krajiny.

Neexistuje koncepčné plánovanie, rozhoduje sa ad hoc na základe politických objednávok, prípadne lobistických tlakov. Ďalším dôležitým faktorom je aj trend neustáleho znižovania podielu výdavkov na obranu v pomere k HDP. Tento pomer dokonca v roku 2010 dosahuje historické minimum. Navyše reakciou na znižovanie finančných prostried-

kov a zdrojov je najčastejšie „plošné“ znižovanie početných stavov, bez akejkoľvek koncepcie a priorit. Nedostatok finančných prostriedkov sa prehlbuje praxou dotácií a formou zvyšovania základného imania pre štátne podniky, rozpočtové a príspevkové organizácie v správe rezortu. Rozšírené je zneužívanie utajovaných skutočností na obstarávanie priamym zadaním ako najnetransparentnejšej metódy obstarávania. Rezort sa uzatvára do seba, znižuje sa úroveň verejnej diplomacie.

Finančná kríza však neobišla ani armádu, v ozbrojených silách sa uskutočnili viaceré zmeny, bolo to iste aj za účelom šetrenia. Na druhej strane, neovplyvnilo to podľa vás pripravenosť a boj schopnosť ozbrojených síl ako celku?

Základnou pracovnou metódou ministerstva obrany sa stala improvizácia. Akoby neexistovalo koncepčné plánovanie. Je však aj pravdou, že rezort obrany má naozaj ťažkú úlohu. Nevypočítateľnosť rozhodnutí o výške alokovaných finančných zdrojov pre potreby obrany znemožňuje realizáciu dlhodobých plánov. Zmeny sa dejú živelné pod tlakom nedostatku finančných prostriedkov, alebo na základe politickej „objednávky“ od predsedu vlády. Takže nie rozhodnutia na základe reálnych požiadaviek a úloh, ale na základe politickej objednávky. Takéto rozhodnutia nevyplývajú kvalitou riadenia či velenia ozbrojených síl.

Ako sa pozeráte na oblasť riadiacich procesov v rámci OS SR?

Pretrvávajú stále veľa neduhov z minulosti. Jednotlivé zmeny musia korešpondovať s úlohami, ktorými sú ozbrojené sily poverené. Nie je dobré, ak dochádza napríklad k plošnému znižovaniu stavov bez analýzy dopadov a úpravy riadiacich a veliacich štruktúr. V tejto oblasti vidím stále veľký priestor na zlepšenie fungovania týchto štruktúr. Dôležitá je však aj istá stabilita personálu aj na strategických úrovniach. So súčasným vedením ministerstva sa napríklad zhodujeme v názore, že zlúčenie troch veliteľstiev a vytvorenie spoločného veliteľstva stojí za reálnu úvahu. Zvýši sa efektívnosť a koordinácia strategickú veliacej štruktúry a ušetrí sa niekoľko desiatok, možno stoviek miest v štáboch s možnosťou ich presunu v prospech bojových útvarov.

Viete, aké bolo plánovanie na modernizáciu armády za vášho pôsobenia a aký stupeň dosiahla modernizácia ozbrojených síl dnes. Je to dostatočné z hľadiska NATO?

Ozbrojené sily v uplynulom desaťročí prechádzali radikálnymi zmenami. Zásadná otázka znela: ako prispôbiť štruktúry OS tak, aby lepšie mohli vykonávať úlohy, ktorými je

armáda poverená. Po dokončení plnej profesionalizácie mala nastať nemenej dôležitá fáza masívnej modernizácie – prispôsobovanie techniky cieľom, ktoré v oblasti obrany a bezpečnosti chceme plniť. Žiaľ, táto etapa takmer vôbec nenastala. V súčasnosti je väčšina techniky na hranici alebo už za hranicou technickej životnosti. A týka sa to aj pozemnej, aj leteckej techniky. Zdá sa, že je to predovšetkým vplyvom výkyvov v alokovaní finančných prostriedkov, v zle nastavených prioritách, ale aj nákupech prevádzaných ad hoc, nepripravených sa konceptných dokumentov. Nezdá sa mi napríklad, aby vysokou prioritou rezortu boli dotácie štátnym podnikom formou zvyšovania základného imania, kde sa utopili obrovské peniaze v neprospech modernizácie a akvizíčných programov. Niektoré tendre boli aj ukončené, ale nerealizované kvôli nedostatku finančných prostriedkov. Aj v tejto oblasti treba urobiť zásadný poriadok.

Myslíte si, že by si dokázala armáda pomôcť pri financovaní aj z iných príjmov? Ako je to v rámci iných armád NATO?

Predvídateľnosť finančného rámca je veľmi dôležitá pre kvalitné fungovanie OS SR. Sú niektoré možnosti ako využiť aj mimorozpočtové zdroje, ale nevnímam ich ako rozhodujúce. Rezort obrany prechádza naozaj zlým obdobím i čo sa týka finančného rámca. Som presvedčený, že aj prostriedky, ktoré sú k dispozícii, sa dajú využívať efektívnejšie.

Ako by ste hodnotili koncepciu predaja armádnych nehnuteľností, čo by tiež mohlo pomôcť aj vzhľadom na súčasnú finančnú krízu a celkové podkapitalizovanie armády?

Zákon o predaji prebytočných nehnuteľností nie je dobre postavený. Príjem z predaja nie je príjmom rozpočtovej kapitoly rezortu obrany, ale štátneho rozpočtu. Upozorňovali sme, že schválený zákon sa stane nástrojom na lacný výpredaj štátneho majetku. Pôvodne nadbytočný armádny majetok smeroval bezodplatne na mestá a obce. Som presvedčený, že samospráva vie s majetkom nakladať lepšie a efektívnejšie v prospech občanov. Odbúrava sa tým navyše byrokracia na ministerstve a minimalizuje sa priestor na možné čachre so štátnym majetkom. Samospráva kasárne a ďalšie, pre ministerstvo obrany prebytočné, objekty buď predala a peniaze využila v prospech všetkých, alebo nehnuteľnosti prerobila na školy či sociálne zariadenia. Ak sa už vláda rozhodla predávať tento majetok, mala by to robiť čo najtransparentnejšie a súťažou. Najefektívnejšie by ho bolo predávať dražbou, najmä elektronickou dražbou. Ukazuje sa tiež, že sumy, ktoré vláda očakávala ako príjem z predaja týchto nehnuteľností boli výrazne nadhodnotené. Skutočné príjmy z predaja nehnuteľností sú stále mizivé oproti predpokladaným číslam.

Predsa len, nie sú aj isté pozitíva? Čo po-

važujete za najväčší úspech z medzinárodného hľadiska v poslednom období?

Za najväčšie pozitívum počas uplynulého štvorročného obdobia z pohľadu slovenského považujem udržanie angažovanosti Slovenska v zahraničných operáciách, predovšetkým pod hlavičkou Severoatlantickej aliancie.

V čom vidíte perspektívu a ďalšie možnosti na zvyšovanie úrovne Ozbromených síl Slovenskej republiky?

Pri budovaní moderných ozbrojených síl preferujeme dlhodobé a koncepčné plánovanie namiesto ad hoc riešení, ktoré sú drahšie a menej efektívne. Ukazuje sa, že neustále „plátanie“ opravy techniky vychádzajú často z celkového pohľadu drahšie ako prípadné nové akvizície. Treba podporiť spoločným používaním (zdieľaním) kapacít v rámci vnútroštátneho i medzinárodného bezpečnostného sektora. Treba sa snažiť o realizovanie spoločných obstarávaní, čím výrazne ušetríme prostriedky slovenských daňových poplatníkov a získame kvalitné vybavenie pre našich príslušníkov ozbrojených síl. Minimalizácia rozpočtových a príspevkových organizácií a ich prehľadné financovanie je tiež cestou k efektívnosti a sprehľadneniu finančného manažmentu. V posledných rokoch sa plnohodnotný výcvik stal bežnou vecou len pre niekoľko vybraných útvarov. To sa musí zmeniť, pretože bez kvalitného personálu, motivovaných a dobre pripravených profesionálov bude aj tá najmodernejšia technika bezzubá.

Význam má aj medzinárodné uznanie

Obrana a bezpečnosť je nielen národná, ale celosvetová úloha. Slovensko má zvýšené nároky na jej plnenie už aj preto, že sa stalo členom medzinárodných organizácií. O dosiahnutých výsledkoch a ďalšom vývoji v oblasti bezpečnosti a obrany sa porozprávala redaktorka Anna Komová s poslancom NR SR za SNS a členom Výboru pre obranu a bezpečnosť Emilom VESTENICKÝM.

Pracujete vo Výbore NR SR pre obranu a bezpečnosť, čo znamená aj istú spoluprácu a úlohy smerom k Ministerstvu obrany SR. Ako by ste zhodnotili vašu doterajšiu spoluprácu?

Aby nevzniklo zbytočné nedorozumenie v oblasti obsahu pojmov, radšej hneď v úvode rozhovoru poznamenávam, že podľa môjho názoru už aj obranu SR treba chápať v širších súvislostiach než sú oblasti vykrývané rozpočtom finančných prostriedkov ministerstva obrany. A keď už hovorím o pojmoch, tak vopred varujem. Z určitých dôvodov budem miestami používať výrazy, ktoré nebudú vždy v súlade s momentálne platnou terminológiou. Za to sa ospravedlňujem. Som si však istý, že to nebude na úkor zrozumiteľnosti.

A teraz, aby sme nezabudli na podmienky existujúcich vzťahov, ktoré chceme hodnotiť. Každopádne je užitočné pripomenúť, že existujúca vláda nie je, našťastie pre občanov, vládou jednej politickej strany, ale je koalíci-